

П. О. Подлепіна

ОСНОВНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто тенденції сукупних капіталовкладень у туристичну галузь по мегарегіонах. Здійснено аналіз динаміки обсягів в'їзного туризму провідних країн. Визначено країни-лідери за обсягами капіталовкладень у туристичну сферу та за залученням туристичних потоків. Проаналізовано та обґрунтовано макроекономічні показники впливу туризму на розвиток національних економік в умовах глобалізаційних процесів.

Ключові слова: капіталізація, засади, міжнародний туризм, туристичні потоки, мегарегіони, географічна структура, туристична діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Основою сучасної капіталізації сфери міжнародного туризму країн, що мають різний рівень розвитку, у тому числі тих, що розвиваються, стають стратегічні альянси. П. Дікен зазначає, що у зв'язку з розвитком модульних виробничих мереж однією з найбільш значущих подій у світовій економіці останніх років є зростання та поширення транснаціональних стратегічних альянсів між фірмами [4]. Найбільш вражаючим є те, що більшість стратегічних альянсів є конкурентами. Інакше кажучи, вони відображають нову форму ділових відносин, «нового суперництва». В контексті зростання загальної прибутковості міжнародного туризму відбувається нарощення рівня капіталізації туристичної галузі, що формується на основі врахування окремих сторін загального процесу капіталізації та її складових аспектів.

Передумовою капіталізації на основоположних рівнях (підприємство, галузь та країна) виступає нагромадження капіталу, що приводить до розширення виробничих можливостей, вкладання коштів у розвиток певних сфер діяльності та прискорення створення нового капіталу, зростання прибутковості.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Аналіз і тенденції розвитку міжнародного туризму знайшли своє відображення у наукових працях Антонюк К. [1], Бейдик О., Герасимчук З. [3], Дашук Ю. [3], Любіцевої О. [5], Лютак О. [6], Мальської М. [8], Румянцева А. та ін. Проте сучасні особливості інституційних перетворень і капіталізації галузі міжнародного туризму досліджені не в повному обсязі.

Мета статті – дослідити особливості інституційних трансформацій, а також закономірностей капіталізації у сфері міжнародного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних умовах міжнародна туристична індустрія країн, що розвиваються, стає все більш інвестиційно привабливим напрямом вкладання коштів. Визначено, що трансформування туризму як ключового чинника соціально-економічного прогресу дає можливість за рахунок доходів від експорту, створення робочих місць і підприємств, а також розвитку інфраструктури підвищити конкурентоспроможність національних економік. За останні шість десятиліть туризм продовжив розширення і диверсифікацію, ставши одним із найбільших і найдинамічніше зростаючих секторів економіки в світі. Багато нових країн з туристичним потенціалом з'явилися на додаток до традиційних фаворитів Європи і Північної Америки. Незважаючи на періодичні потрясіння світової економіки, міжнародні туристичні поїздки показали практично безперервне зростання – з 25 млн. у 1950 р. до 278 млн. у 1980 р., 528 млн. у 1995 р. і 1186 млн. у 2015 р. [9–11].

За відносними показниками динаміки доходів на міжнародному ринку туристичних послуг лідирує Азіатсько-Тихоокеанський регіон: у 2014 р. тут спостерігалось найбільше зростання доходів (+8 %), за ним йдуть Американський регіон (+6 %) і Європа (+4 %). До перших десяти турцентрів за доходами, де відбувався сильний приріст, входять Таїланд (+23 %), Гонконг (Китай) і Макао (Китай) (обидва +18 %), Великобританія (+13 %) і США (+11 %). Доходи в Іспанії, Франції, Китаї, Італії та Німеччині зросли в діапазоні від 1 до 5 %. Ці тенденції відповідають сукупним капіталовкладенням по цих регіонах [11, 12] (табл. 1).

Таблиця 1

Сукупні капіталовкладення у туристичну галузь за мегарегіонами, млрд. дол. США

Рік	Світ	Африка	Америка	Азія і Тихий океан	Європа	Близький Схід
2006	655,017	23,481	219,085	214,249	168,358	29,845
2007	705,490	28,748	243,061	237,024	163,389	33,267
2008	762,312	29,483	252,104	270,316	178,699	31,709
2009	700,646	27,457	218,747	251,382	168,588	34,473
2010	648,18	25,507	198,581	213,061	176,023	35,008
2011	667,145	25,271	191,193	227,587	187,958	35,137
2012	695,215	26,063	205,662	244,345	184,01	35,136
2013	705,683	26,991	207,009	260,126	174,816	36,742
2014	743,712	28,065	213,842	281,144	181,698	38,963
2015	774,578	29,569	220,156	296,465	186,624	41,764
2016	811,012	31,038	231,321	310,582	194,183	43,888

Складено автором на основі [10]

Як видно з таблиці, в останні роки саме Азіатсько-Тихоокеанський регіон характеризується зростанням капіталовкладень і, як наслідок, суттєвим нарощенням туристичних прибуттів. Цілком логічно обґрунтувати тезу про те, що рівні капіталізації певних країн, галузей і самих підприємств мають мультиколінеарний зв'язок (США, Китай, Франція, Туреччина, Іспанія, Саудівська Аравія). Аналіз динаміки щодо залучення туристичного потоку та відповідно рівня капітальних вкладень у розвиток міжнародного туризму подано у табл. 2 і 3.

Таблиця 2

Країни-лідери за обсягом капіталовкладень у туристичну сферу у 2000 – 2016 рр., млрд. дол. США

Назва країни	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
США	101,4	127,1	122,2	117,2	131,2	130,6	141,0	155,1	160,8
Китай	15,8	35,3	67,8	84,9	97,0	113,1	127,1	134,1	137,6
Франція	14,3	21,9	35,0	51,0	39,2	46,9	44,8	36,2	37,2
Японія	26,8	32,0	27,3	34,1	38,7	33,9	34,4	29,9	34,4
Індія	2,5	8,8	28,8	33,1	32,6	32,8	34,2	35,1	34,0
Саудівська Аравія	16,0	13,0	19,5	23,5	23,8	24,5	24,9	26,7	28,6
Німеччина	16,1	16,1	31,1	31,5	30,8	26,0	27,8	26,6	27,2
Океанія	5,9	23,8	25,5	25,5	24,9	22,9	22,1	19,2	20,2
Бразилія	7,6	10,4	22,2	25,0	23,2	24,6	25,4	18,6	17,5
Туреччина	4,9	9,4	11,1	17,6	13,6	15,3	18,3	17,1	17,5
Іспанія	8,3	27,7	21,7	20,2	17,8	17,0	17,0	16,2	17,2
Австралія	4,6	21,4	23,2	22,0	22,1	20,1	17,8	15,4	16,1
Сінгапур	3,0	5,2	11,6	13,0	13,6	13,5	14,1	14,3	14,0
Індонезія	2,0	1,9	8,7	10,9	11,7	11,6	13,2	12,7	13,6
Ботсвана	4,8	8,8	10,1	9,3	11,0	11,9	12,6	12,5	12,7
Канада	4,2	8,4	9,9	10,4	10,9	12,3	12,6	12,1	11,9

Складено автором на основі [10]

Як видно з таблиці, основними країнами, що інтенсивно інвестують у сферу міжнародного туризму, є США, Китай та Франція. Найбільш суттєвим є приріст капіталовкладень саме Китаю, тому що останні 15 років характеризувалися суттєвим нарощенням його економічного потенціалу та відповідно фінансовими можливостями щодо розвитку туристичного потенціалу [9–11].

Таблиця 3

Країни-лідери за залученим туристичним потоком у 2000 – 2014 рр., тис. осіб

Назва країни	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Франція	77190	74988	76647	80499	81980	83634	83767
США	51238	49206	60010	62821	66657	69995	75011
Іспанія	46403	55914	52677	56177	57464	60675	64995
Китай	31229	46809	55664	57581	57725	55686	55622
Італія	41181	36513	43626	46119	46360	47704	48576
Туреччина	9586	20273	31364	34654	35698	37795	39811
Німеччина	18983	21500	26875	28374	30411	31545	32999
Великобританія	23212	28039	28295	29306	29282	31063	32613
Російська Федерація	21169	22201	22281	24932	28177	30792	32421
Мексика	20641	21915	23290	23403	23403	24151	29346
Гонконг	8814	14773	20085	22316	23770	25661	27770
Малайзія	10222	16431	24577	24714	25033	25715	27437
Австрія	17982	19952	22004	23012	24151	24813	25291
Таїланд	9579	11567	15936	19230	22354	26547	24810
Греція	13096	14765	15007	16427	15518	17920	22033
Саудівська Аравія	6585	8037	10850	14179	16332	15772	18259

Складено автором на основі [10]

Аналіз попередніх таблиць підтверджує твердження про взаємозв'язок обсягів капіталовкладень та вхідного туристичного потоку. Основними країнами, що очолюють рейтинги за визначеними нами показниками, є Франція, США, Китай. Разом з тим ми можемо виокремити суттєві відмінності у цих трьох лідерів, зокрема, значна частина капітальних ресурсів у Китаї йде на розбудову інфраструктури та ефективне фінансування переформатування внутрішніх потоків туристів, що підтверджується зростанням капіталізації практично у 10 разів (з 15,8 млрд. дол. США у 2000 р. до 160,8 млрд. дол. США у 2016 р.) та незначним нарощенням вхідного туристичного потоку (45 % з 2000 по 2014 рр.). Що стосується Франції, то основне призначення вкладених капітальних коштів спрямоване на обслуговування вхідного туристичного потоку: незважаючи на невелику територію порівняно зі США та Китаєм, за увесь аналізований період ця країна була лідером у світі за вхідним туристичним потоком. На основі здійсненого аналізу ми можемо стверджувати, що США пропорційно нарощують обсяги капітальних вкладень відповідно до зростання в'їзду іноземних туристів до країни (рис. 1).

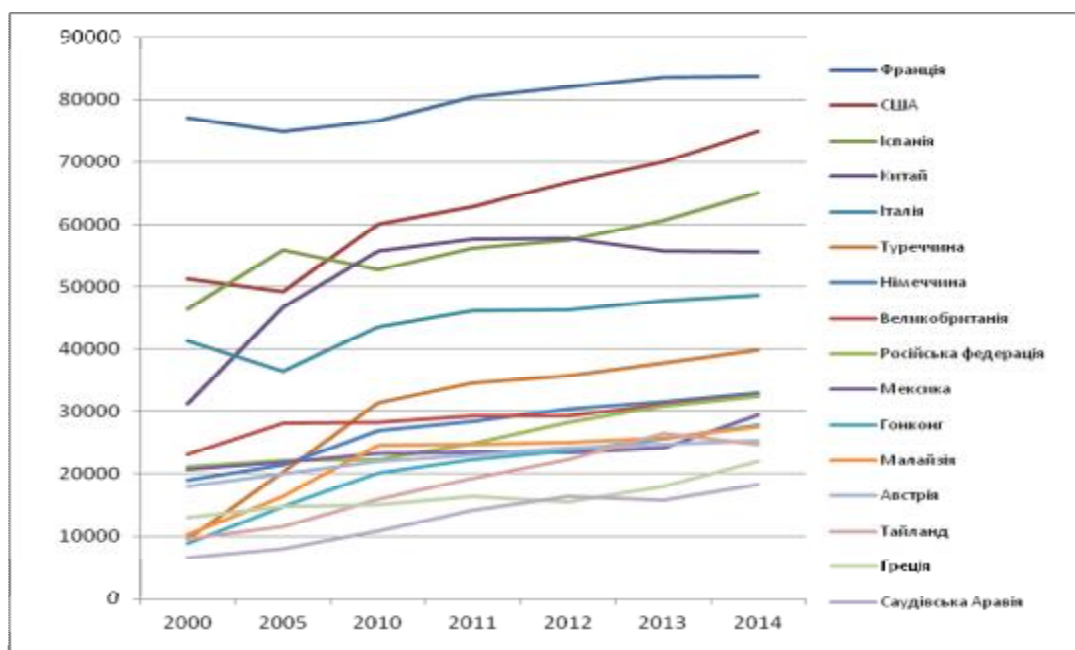

Рис. 1. Динаміка обсягу в'їзного туризму провідних країн, тис. осіб

Деталізуючи темпи приросту вхідного туристичного потоку за визначений період, ми можемо визначити значно меншу диференціацію між країнами-лідерами, ніж за обсягами фінансування, які обґрунтовані фінансовими можливостями країни та її територіальним потенціалом для використання внутрішнього туризму. У продовження дослідження важливим у порівнянні процесів капіталізації є вплив туризму на рівень розвитку економіки приймаючої країни, зокрема варто визначити частку туристичної сфери у структурі ВВП та сумарний грошовий еквівалент, отриманий від вхідного туристичного потоку [2, 10, 12] (табл. 4).

Таблиця 4

Макроекономічні показники впливу туризму на розвиток національних економік у 2016 р.

Назва країни	Сумарний грошовий еквівалент, отриманий від вхідного туристичного потоку, млрд. дол. США	Назва країни	Прямий внесок туристичної галузі у ВВП країни, %
1. США	504	1. Мальдіви	40,93
2. Китай	275	2. Макао	27,35
3. Німеччина	138	3. Сейшельські Острови	22,00
4. Японія	110	4. Багами	19,79
5. Франція	90	5. Вануату	17,22
6. Італія	86	6. Кабо Верде	17,18
7. Мексика	77	7. Антигуа і Барбуда	16,13
8. Індія	72	8. Сан-Томе і Принсіпі	14,77
9. Іспанія	64	9. Фіджі	14,49
10. Бразилія	57	10. Мальта	14,08

Складено автором на основі [11]

За часткою туризму в макроекономічних показниках, а саме прямим внеском туризму у ВВП країни (у %), лідерами є Мальдіви, де частка туристичної сфери у 2016 р. становила 40,93 % ВВП, Макао – 27,35 %, Сейшельські Острови – 22,0 %, Антигуа і Барбуда – 16,13 %, Вануату – 17,22 %, Багами – 19,79 %. Усі ці держави належать до острівного типу і туризм там є практично єдиним джерелом надходження та наповнення ВВП. За надходженням від міжнародного туризму (у млн. дол.) рейтинг очолюють такі країни, як США – 504, Китай – 275, Німеччина – 138, Японія – 110, Франція – 90, Італія – 86, Мексика – 77, Індія – 72 млрд. дол. США. Наведені цифри констатують факт про широку географічну диверсифікацію туристичних потоків та надходжень від них. Особливу увагу привертає така країна, як Макао, із населенням 600 тис. осіб, що, аналогічно до Гонконгу, є спеціальним адміністративним округом Китайської Народної Республіки, а протягом 1557 – 1999 рр. була найстарішою європейською колонією Португалії. Досліджуючи індикатор надходження коштів від міжнародного туризму (у % від експорту країни), бачимо, що лідерами стали практично ті самі країни, зокрема експорт від туризму на Мальдівах становить 85,4 % усього експорту держави, Макао – 80,2 %, Домінікана – 72,8 %, Антигуа і Барбуда – 65,8 %, Багами – 63,5 %, Барбадос – 60,4 %. За сукупними капіталовкладеннями в туристичну галузь у 2014 р. провідні місця займали такі країни, як США – 148 837 млн. дол. США, Китай – 132 450 млн. дол. США, Індія – 35 283 млн. дол. США, Франція – 33 037 млн. дол. США, Японія – 32 837 млн. дол. США, Німеччина – 27 798 млн. дол. США, Саудівська Аравія – 21 625 млн. дол. США, Великобританія – 21 468 млн. дол. США, Бразилія – 18 122 млн. дол. США [9–12].

Абсолютні показники інтегрованості держав у глобальні туристичні мережі змінюють тенденцію щодо лідерів (табл. 5).

Визначивши лідерів за залученим туристичним потоком та надходженнями від міжнародного туризму, ми можемо говорити про різновекторні тенденції цих показників. Серед країн-лідерів щодо залученого туристичного потоку є держава, загальні надходження яких від міжнародного туризму суттєво відстають від лідируючих рейтингів. Зокрема, Франція, яка займає перше місце за вхідним туристичним потоком, є лише шостою за витратами туристами усередині держави, а Російська Федерація, туристичний потік якої відповідає дев'ятому місцю в рейтингу, займає 30-у позицію за витратами міжнародних туристів. Зворотна ситуація спостерігається в Таїланді та Макао, а саме: рейтинг щодо витрат міжнародних туристів усередині країни випереджає показники цих держав у рейтингу

вхідного туристичного потоку. На нашу думку, основні причини таких тенденцій – різний рівень доходів туристів, котрі обирають відпочинок у цих країнах, і внутрішньодержавний рівень цін.

Таблиця 5

Країни-лідери за залученим туристичним потоком та надходженням від міжнародного туризму у 2014 р.

Назва країни	Обсяг вхідного туристичного потоку, млн. осіб	Місце в рейтингу	Витрати міжнародних туристів усередині країни, млрд. дол.	Місце в рейтингу
Франція	83,767	1	48,2	6
США	75,011	2	189,7	1
Іспанія	64,995	3	61,9	2
Китай	55,622	4	61,2	3
Італія	48,576	5	41,0	9
Туреччина	39,811	6	35,5	12
Німеччина	32,999	7	43,5	8
Великобританія	32,613	8	48,4	5
Російська Федерація	32,421	9	13,3	30
Мексика	29,346	10	18,4	20
Гонконг	27,770	11	43,9	7
Малайзія	27,437	12	15,4	26
Таїланд	24,810	13	49,0	4
Макао	14,566	18	36,7	10

Висновки. Аналіз рівня капіталізації провідних корпорацій вказує на домінуючі позиції США, тому що 8 із 10, 13 із 20 і 47 із 100 найбільших компаній є американськими. Компанії з країн, що розвиваються (БРІК), за результатами цього аналізу виявилися найбільшими аутсайдерами. Якщо у 2009 р. у списку були представлені 17 компаній, то наразі їх лишилося тільки 11.

Аналіз процесів капіталізації показав можливості більш розвинених країн щодо нарощення туристичного потенціалу і залучення туристичного потоку до своїх туристичних ресурсів. Це автоматично приводить до збільшення надходжень від міжнародного туризму та подальшої капіталізації галузі.

Список використаної літератури

1. Антонюк К. Організаційно-економічний механізм підвищення міжнародної конкурентоспроможності туристичного сектору України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2014. Вип. 1 (10). С. 149–157.
2. Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів. Київ: АртЕК, 2001. 472 с.
3. Герасимчук З. В., Дашук Ю. Є. Розвиток рекреаційного потенціалу регіону: теорія і практика: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 260 с.
4. Dicken P. *Global shift: mapping the changing contours of the world economy*. 6th ed. P. 156. URL: http://iss.ecnu.edu.cn/_upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf
5. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): навч. посіб. для ВНЗ. Київ: Альтерпрес, 2006. 436 с.
6. Лютак О. М., Михальчук Л. В. Аналіз та оцінювання інформації про основні туристичні потоки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 12 (128). С. 217–225.
7. Migu'ens J. I. L., Mendes J. F. F. Travel and tourism: into a complex network. URL: <http://arxiv.org/pdf/0805.4490.pdf>
8. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с.
9. Топ-100 найбільших компаній світу за ринковою капіталізацією. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2014/assets/global-top-100-2014-ukr.pdf>
10. Туризм. Мировой атлас данных. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>

11. Туризм. Мировой атлас данных. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC/%D0%9F%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BE%D0%B9%D0%B2%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0-%D0%B2-%D0%92%D0%92%D0%9F/Travel-and-tourism-direct-contribution-to-GDP-percent-of-GDP>
12. Хамел Г., Прахалад К. К. Конкурируя за будущее. Создание рынков завтрашнего дня. URL: <http://bbcont.ru/bussinesbook/prahalad-hemel-konkuriruya-za-buduszee-chitat-skachat-knigu.html>

References

1. Antonyuk, K. (2014) Organizational and economic mechanism for increasing international competitiveness of tourism sector in Ukraine. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, Issue 1 (10), pp. 149–157.
2. Williamson, O. E. (2001) Economic institutions of capitalism: firms, marketing, contracting. Kyiv: ArtEK, 472 p.
3. Gerasimchuk, Z. V., Dashuk, Yu. E. (2014) Development of recreational potential of the region: theory and practice: monograph. Lutsk: Vezha-Druk, 260 p.
4. Dicken, P. Global shift: mapping the changing contours of the world economy, 6th ed., p.156. URL: http://iss.ecnu.edu.cn/_upload/article/files/64/60/d73e7e414d44961b1d581595e55b/80312729-6ba5-44fa-abc4-f20984ae7a5d.pdf
5. Lyubitseva, O. O. (2006) The market of tourist services (geospatial aspects). Kyiv: Alterpres, 436 p.
6. Lutak, O. M., Mikhalchuk, L. V. (2012) Analysis and evaluation of information on the main tourist flows of Ukraine. *Aktualni problemy ekonomiky*, No. 12 (128), pp. 217–225.
7. Migu'ens, J. I. L., Mendes, J. F. F. Travel and tourism: into a complex network. URL: <http://arxiv.org/pdf/0805.4490.pdf>
8. Malska, M. P., Antoniuk, N. V., Hanych, N. M. (2008) International tourism and services. Kyiv: Znannya, 661 p.
9. Top 100 largest companies in the world in terms of market capitalization. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2014/assets/global-top-100-2014-ukr.pdf>
10. Tourism. World Atlas of Data. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
11. Tourism. World Atlas of Data. URL: <http://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC/%D0%9F%D1%80%D1%8F%D0%BC%D0%BE%D0%B9-%D0%B2%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0-%D0%B2-%D0%92%D0%92%D0%9F/Travel-and-tourism-direct-contribution-to-GDP-percent-of-GDP>
12. Hamel, G., Prahalad, K. K. Competitive for the future. Creation of tomorrow's markets. URL: <http://bbcont.ru/bussinesbook/prahalad-hemel-konkuriruya-za-buduszee-chitat-skachat-knigu.html>

P. O. Podlepina

THE MAIN FUNDAMENTALS OF CAPITALIZATION IN THE FIELD OF INTERNATIONAL TOURISM IN THE COUNTRIES WITH DIFFERENT LEVEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The article deals with the trends of aggregate investment in tourism industry in megaregions. The analysis of dynamics of volumes of inbound tourism of the leading countries is carried out. The countries-leaders according to the volumes of investment in tourist sphere and the attraction of tourist routes are determined.

The patterns of total investment in tourism industry for megacities of the world are substantiated. The countries-leaders on the volume of investment in tourist sphere in 2000 – 2016, as well as the leaders of the countries according to the volume of tourist flows are determined. The peculiarities of the dynamics of volumes of inbound tourism in the leading countries of the world are harmonized. Macroeconomic indicators of tourism impact on the development of national economies under the conditions of globalization processes are analyzed and substantiated.

Keywords: capitalization, fundamentals, international tourism, tourist flows, megaregions, regional pattern, tourist activities.